

קריאת הפסוק אני ה' אלוקיכם

היוצאים מן הכלל מפני שאיננו יודעים תמיד את הסיבה ליוצא מן הכלל.

ומכיוון שידוע לנו שרוב רובם של הטעמים המפסיקים משנים משמעות לכן צריך להקפיד גם בפסוקים אלו היוצאים מן הכלל ולהטעים בטרחה את מילת "הי" ע"פ המסורת שיש לנו. ואם עשה את הטעם המפסיק במילת "אני" ולא חזר, יצא בדיעבד, שהרי לא שינה את משמעות הפסוק שבדואי גם כוונת פסוקים אלו לומר "אני" ולא אחר.

אולם להיפך, אם בשאר הפסוקים הטעים את הטעם טרחא במילת "הי" במקום במילה "אני" יש לומר שאפילו בדיעבד לא יצא משום ששינה את משמעות הפסוק (ולא אמרין שנלמד מן היוצא מן הכלל על הכלל).⁷

ואפשר⁸ שאין כוונת פסוקים אלו היוצאים מן הכלל לשלול שאני ולא אחר (ששלילה זו כבר מופיעה בפסוקים אחרים), אלא רק לומר שאני אלקיכם כמו למשל בפסוק "אני יי מְקַדְשְׁכֶם" (כח; כאח; כב, לב ובשמות לא, יג). ויותר מובן בפסוק "לֶחֶם לֹא אֶכְלֶתֶם וַיֵּין וְשִׁכָר לֹא שְׁתִּיתֶם לְמַעַן תִּדְרְעוּ כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם" (דברים כט, ה) ששם רוצה להדגיש את עניין ההנהגה יותר מאשר שאני אלקיכם ולא אחר.

כאשר דוד המלך ע"ה אמר "אֲנִי יי, כִּי־אֲנִי עֲבָדְךָ" (תהלים קטז, טז) ודאי שלא היתה כוונתו שרק אני עבדך, ואינו שולל שיתכן שישנם עוד אחרים שהם עבדי ה', מ"מ אני עבדך. לו יצוייר שרצה דוד המלך לומר שדווקא "אני עבדך" ולא אחרים אז היה מדגיש את המילה "אני" – שדווקא אני הוא עבדך. הדגשה זו יכולה להווצר ע"י הפסק מעט לאחר המילה "אני", אבל במקרה הזה אין הדבר כן שהמילה "אני" באה בטעם שופר הולך שהוא משרת.

אך כאשר אומרת התורה הקדושה "אני, (הפסק) יי אֱלֹהֵיכֶם"¹ אזי לא רק שמובן שאני ה' אלוקיכם אלא גם מובן שאך ורק אני הוא ה' אלוקיכם ואין אחר אלוקיכם,² ובדואי שזאת כוונת התורה שכתבה כן כשמילת "אני" בטעם טרחא, שהוא טעם מפסיק, המדגיש את המילה "אני".³ וצריך להקפיד בכך גם בסוף קריאת שמע כדי לרמוז על יחוד הבורא יתברך בסוף ק"ש כמו בתחילתה.⁴

ישנם יוצאים מן הכלל בסוף פרשת קדושים (כז, ובסוף פרשת אמור (כד, כב) ובסוף פרשת בהר-סיני (כו, א) ובפרשת בחקותי (כו, מד) שכתוב בהם "כִּי, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם" כשהטעם המפסיק במילת "הי".⁵ ולכאורה קשה וכי אין כוונת הפסוקים הללו לשלול שאין אחר אלוקיכם?

הטעמים והנקודות הם מסורת בידינו מסיני, אך לצערינו נעלם מאיתנו חלק מההסברים והסיבות שלהם, לכן אין בכוחינו להקשות על

⁶ כך דנתי לפני מו"ר הגר"י זליכה זצוק"ל. מ"מ דעת הגר"י רצאבי שליט"א (שיעור 112) שבמקום שבו ההבדל הוא דק מן הדק שאינו שווה לכל נפש אלא רק למדקדקים, אין צריך להחזיר אם המשיך לקרוא, אבל גוערים בו לתקן על אתר. (ועיין בשו"ת עולת יצחק ח"א סימן כה).

⁷ כמ"ש ראב"ע בצחות בסוף אות הוא: ואם המלה בפעלים תהיה זרה נוכל לומר היא לבדה ולא נלמד ממנה ... וזהו דרך האמת.

⁸ אבל יותר מסתבר שהבנת פשט הפסוק באלה אינה מתאימה לפיסוק הטעמים כמו שמצאנו כיוצא בהרבה מקומות כמו "וְזָבְלוֹן עִם חֶהָר נִפְשׁוּ לְמֹות וְנִפְתָּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׁדָד" (שופטים ה, יח).

¹ בפרשיות אלו נמצאו בפרק יח פסוקים ב, ד, ל; בפרק יט פסוקים ב, ג, ד, י, כה, לא, לד, לו; בפרק כ פסוק כד; ובפרק כג פסוקים כב, מג. ובהפטרות קדושים יחזקאל פרק כ פסוק ה, ז, יט.

² ועיין בתורה תמימה ויקרא כב, יג אות ע"ה ובמדבר כז, ח אות ט"ז. שמביא מסברתו רעיון דומה מלשונות בני אדם.

³ הדגשה זו אפשר ליצור גם ע"י שינוי סדר המילים במשפט לדוגמה "רבי אומר, אומר אני וכו'" (ולא אני אומר) שבא להדגיש שהוא חולק על חבריו – ראה יוסף דעת בבא בתרא קכד ע"א.

⁴ ע"פ ספר שתי-ידות הביאו שערי תשובה בסוף סימן סא וכה"ח שם ס"ק סד.

⁵ וכן בהפטרות קדושים יחזקאל ה, כ.